

Demografische ontwikkelingen in de regio

Frans Willekens
Rijksuniversiteit Groningen

Belangrijkste ontwikkelingen

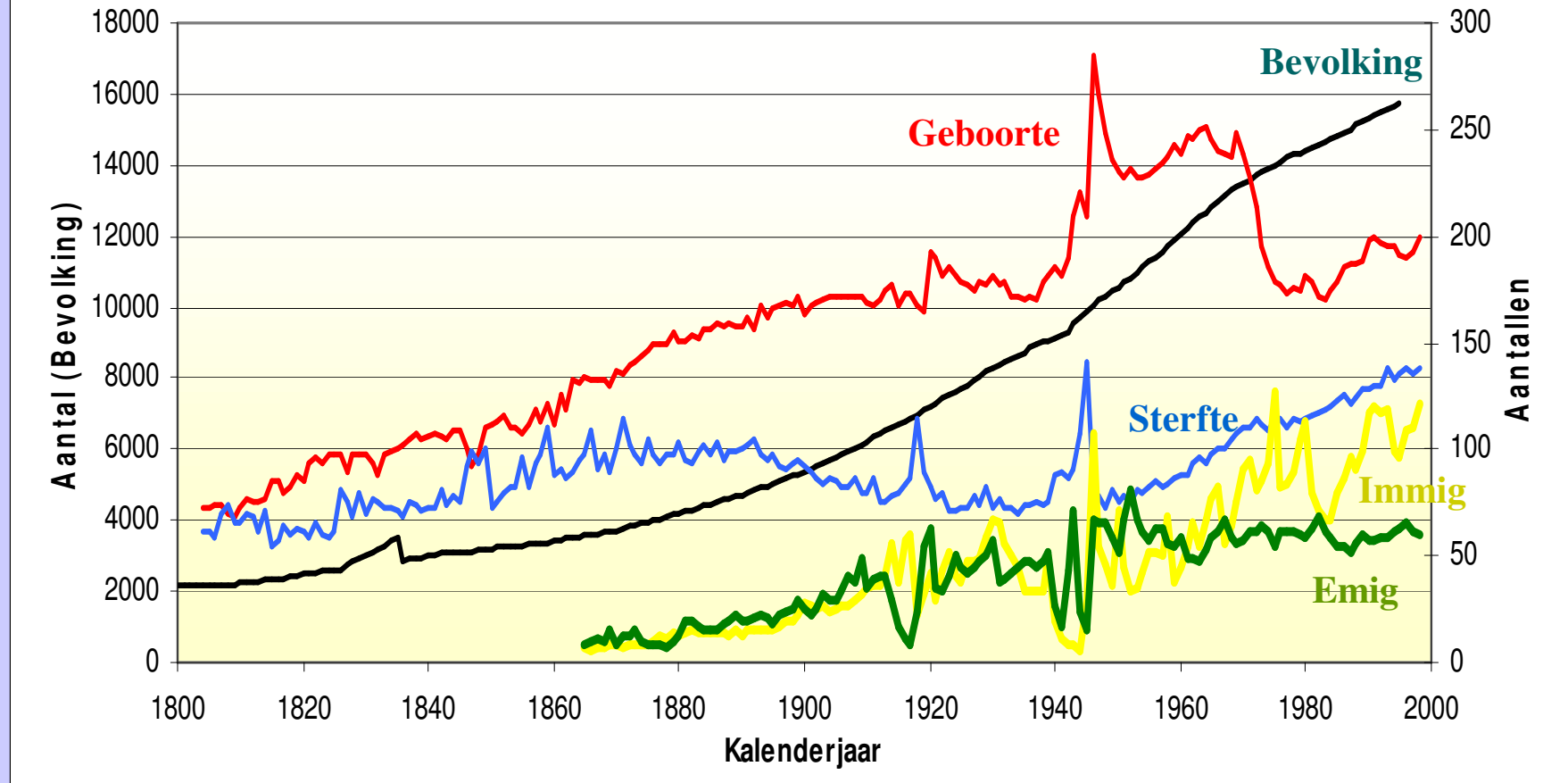
Feiten:

- Meer ouderen (vergrijzing)
- Minder jongeren (ontgroening)
- Kleinere huishoudens (verdunning)
- Meer alleenstaanden

Achtergronden:

- Individualisering
- Van standaardbiografie naar keuzebiografie

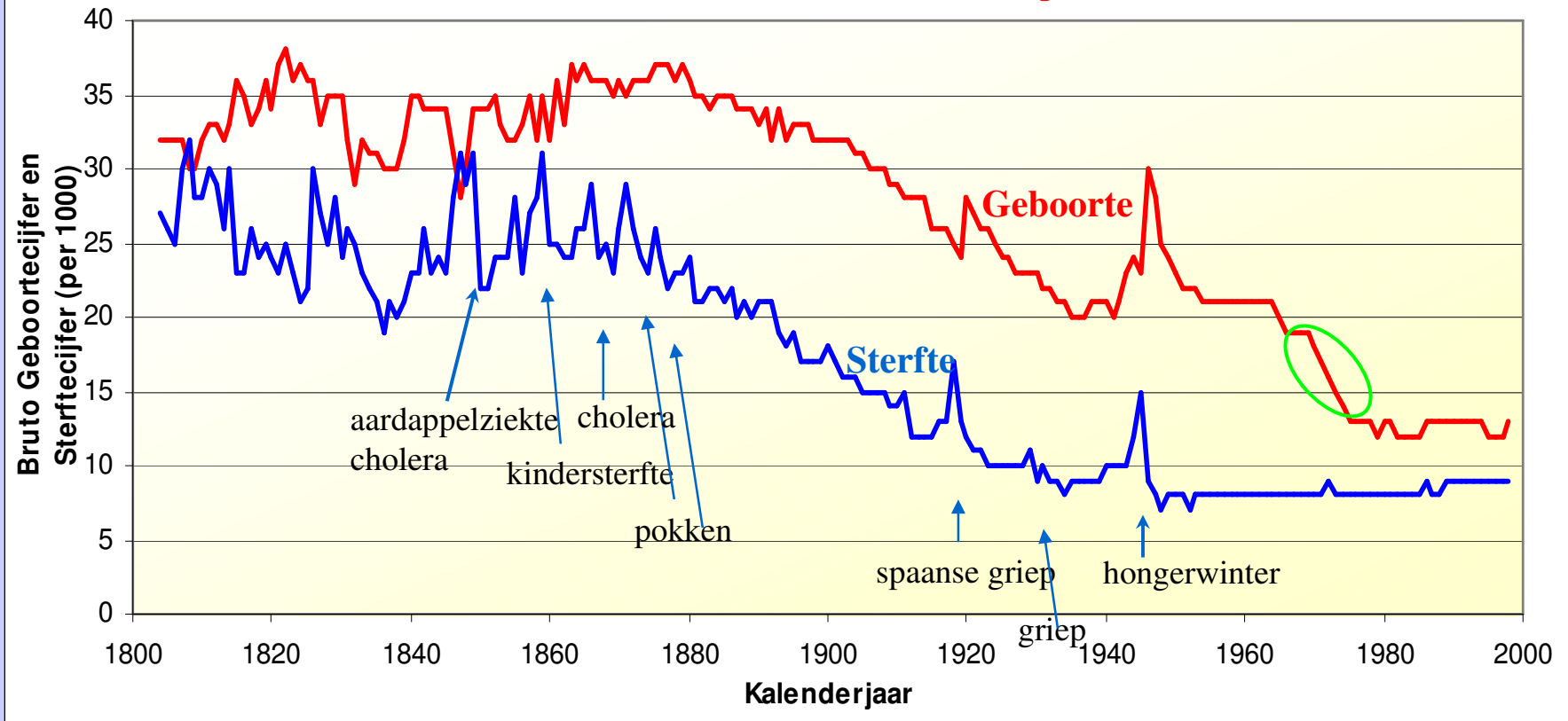
Bevolking, geboorte, sterfte, migratie; Nederland

Bron: CBS Tweehonderd jaar statistiek in tijdreeksen, 1800 - 1999 [STATLINE]

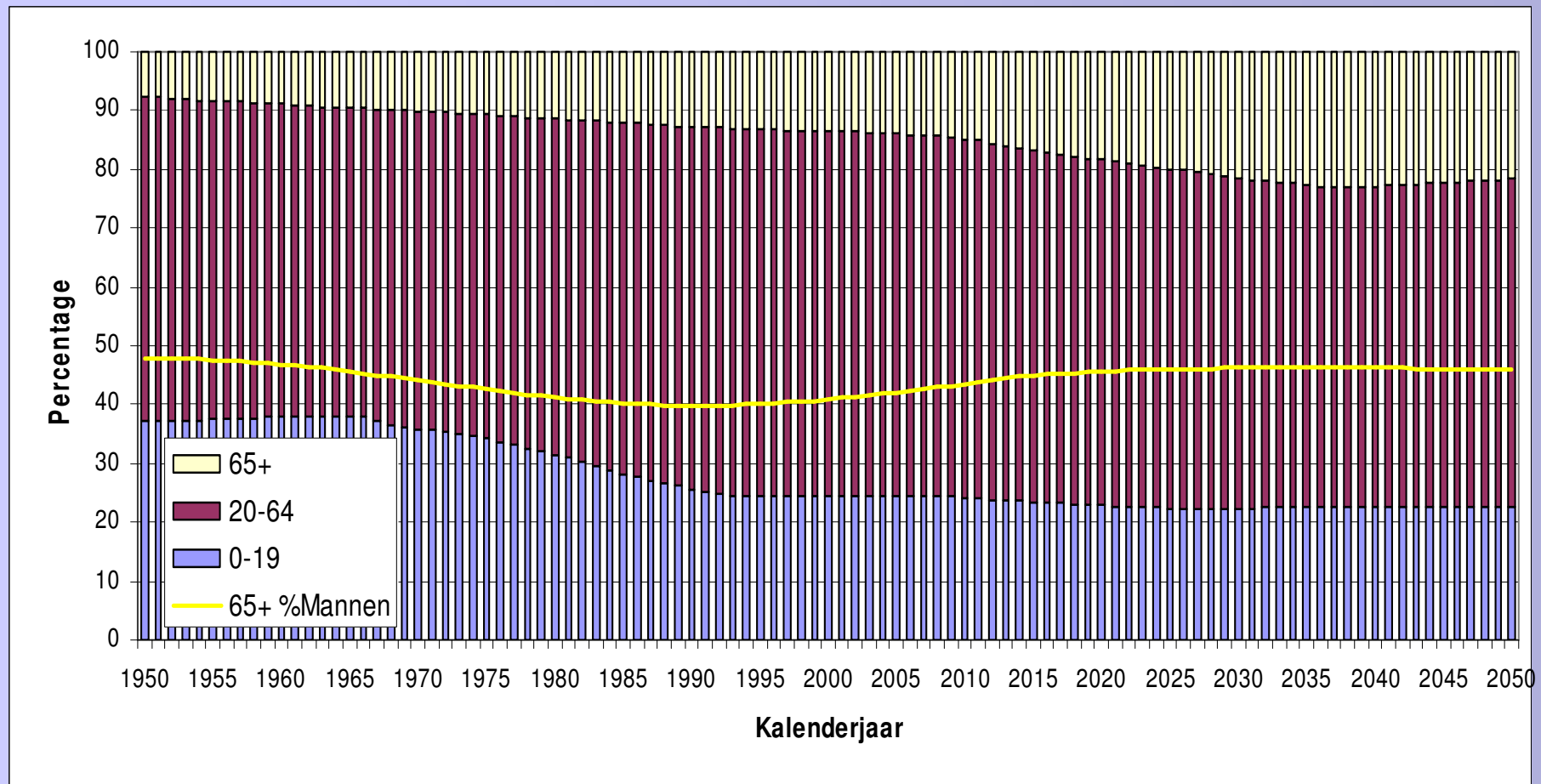
Hofstee, E.W. (1974) *De demografische ontwikkeling van Nederland sinds 1800*. In: H.J. Heeren en Ph. van Praag Van nu tot nul. Uitg. Het Spectrum, Utrecht, pp.36-75

Geboorte- en sterftcijfers

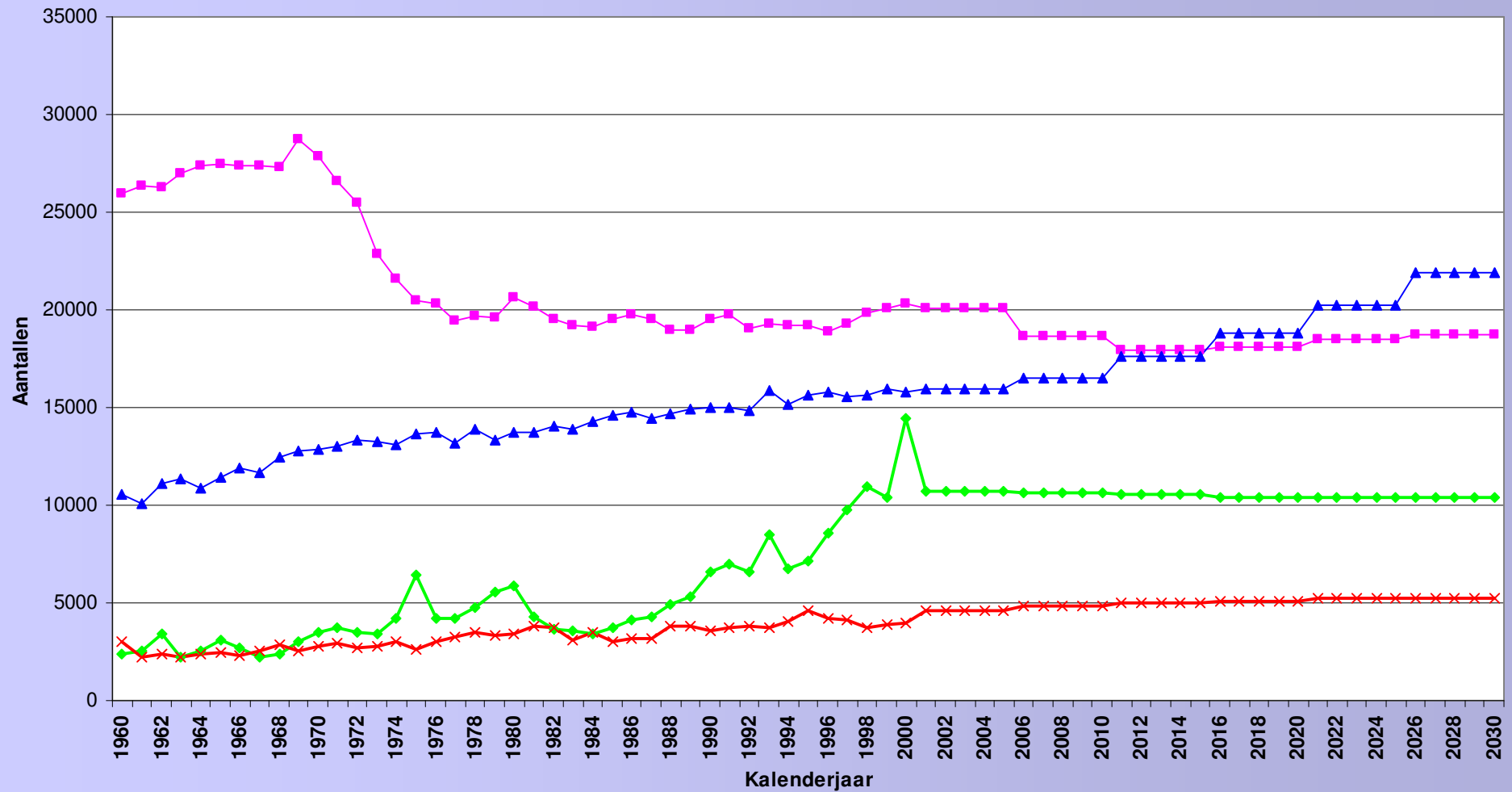
Bruto geboortecijfer 1964 20,5 per 1000; 1999 12,7 per 1000

Prognose (NL) Leeftijdsstructuur (%)

Bron data: CBS StatLine

Componenten van bevolkingsgroei voor het Noorden, 1960-2030

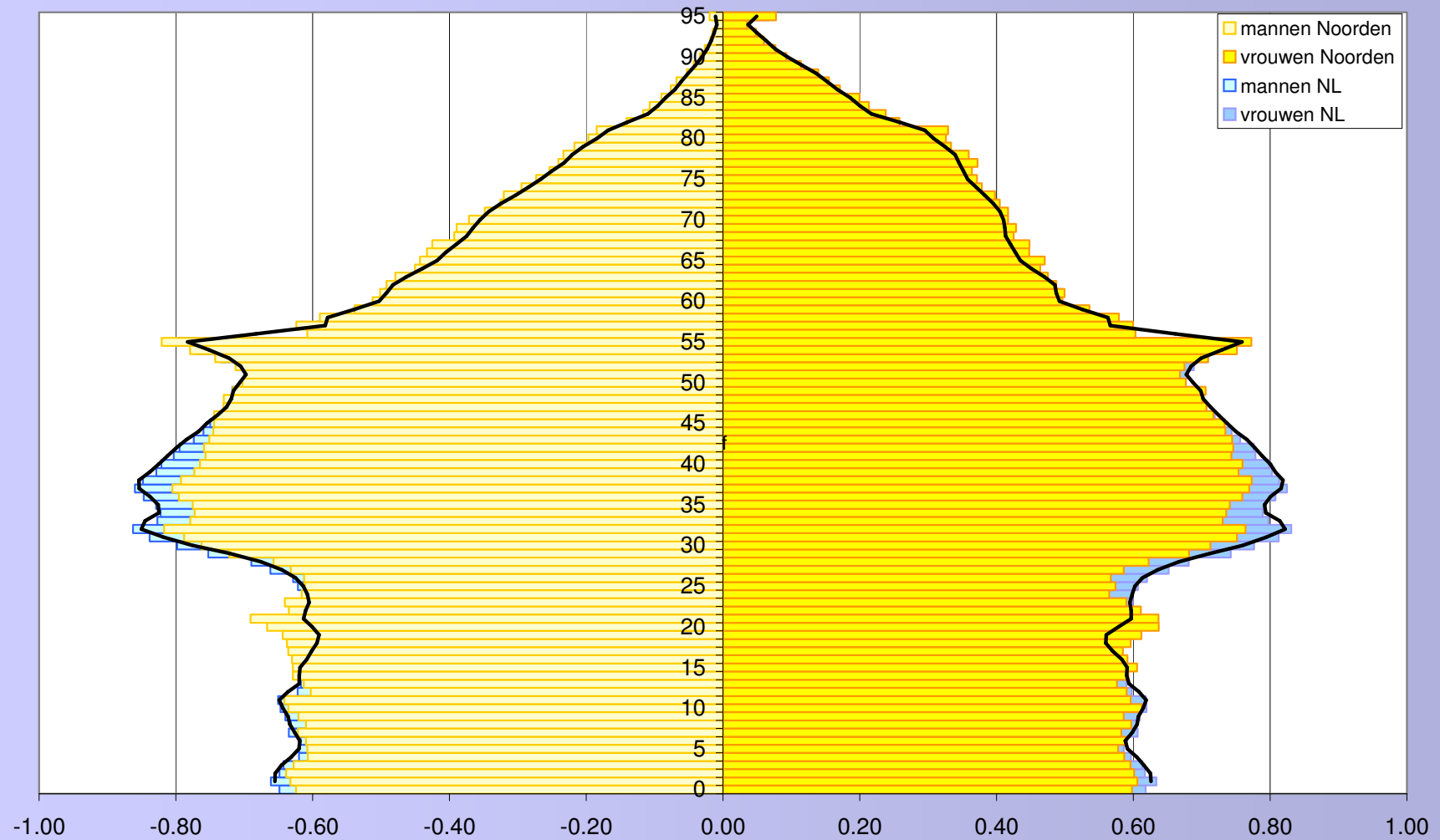

! Prognose vanaf 2001!

—■— Geboorte —▲— Sterfte —◆— Immigratie —×— Emigratie

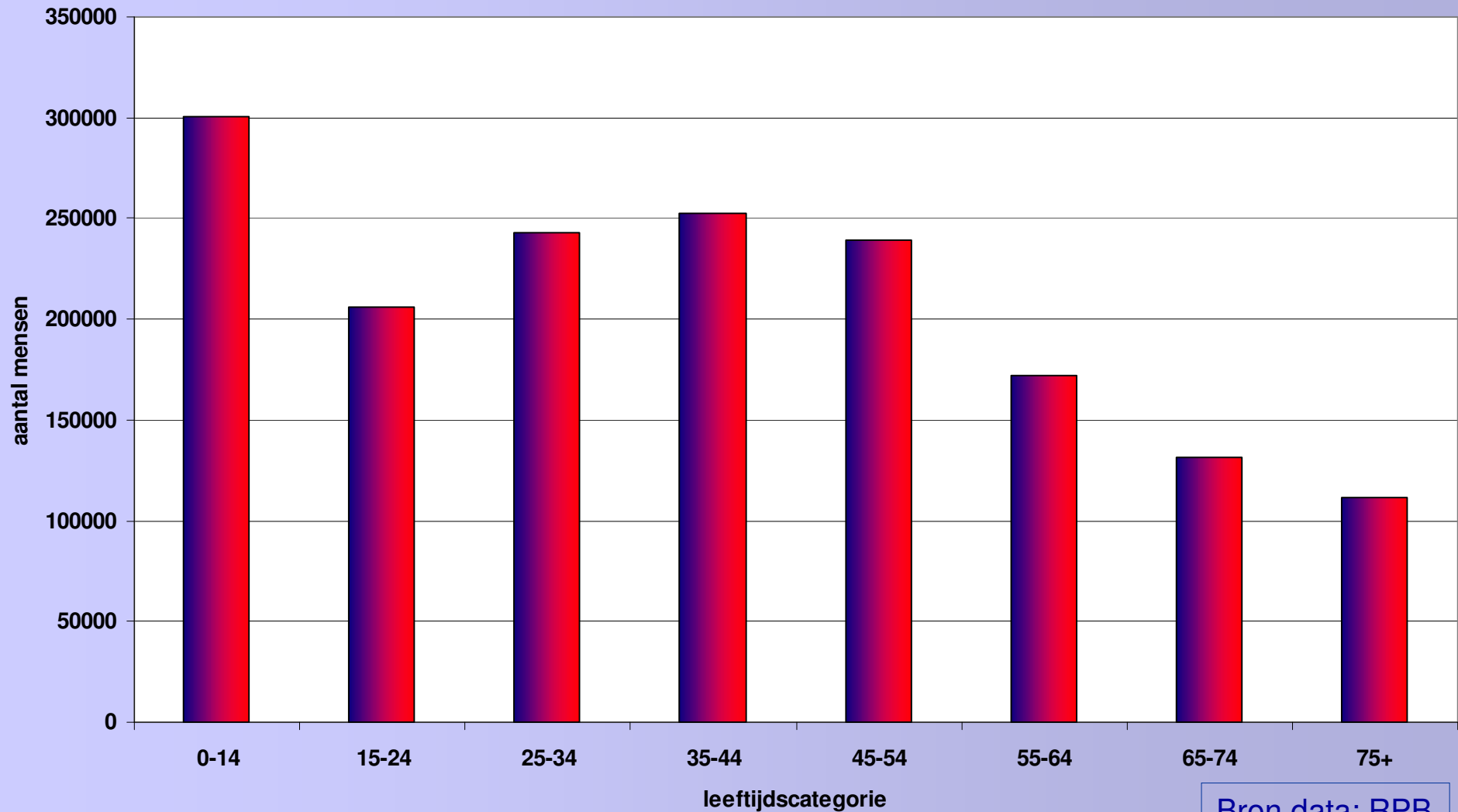
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Nederland en Noorden, 2002 (%)

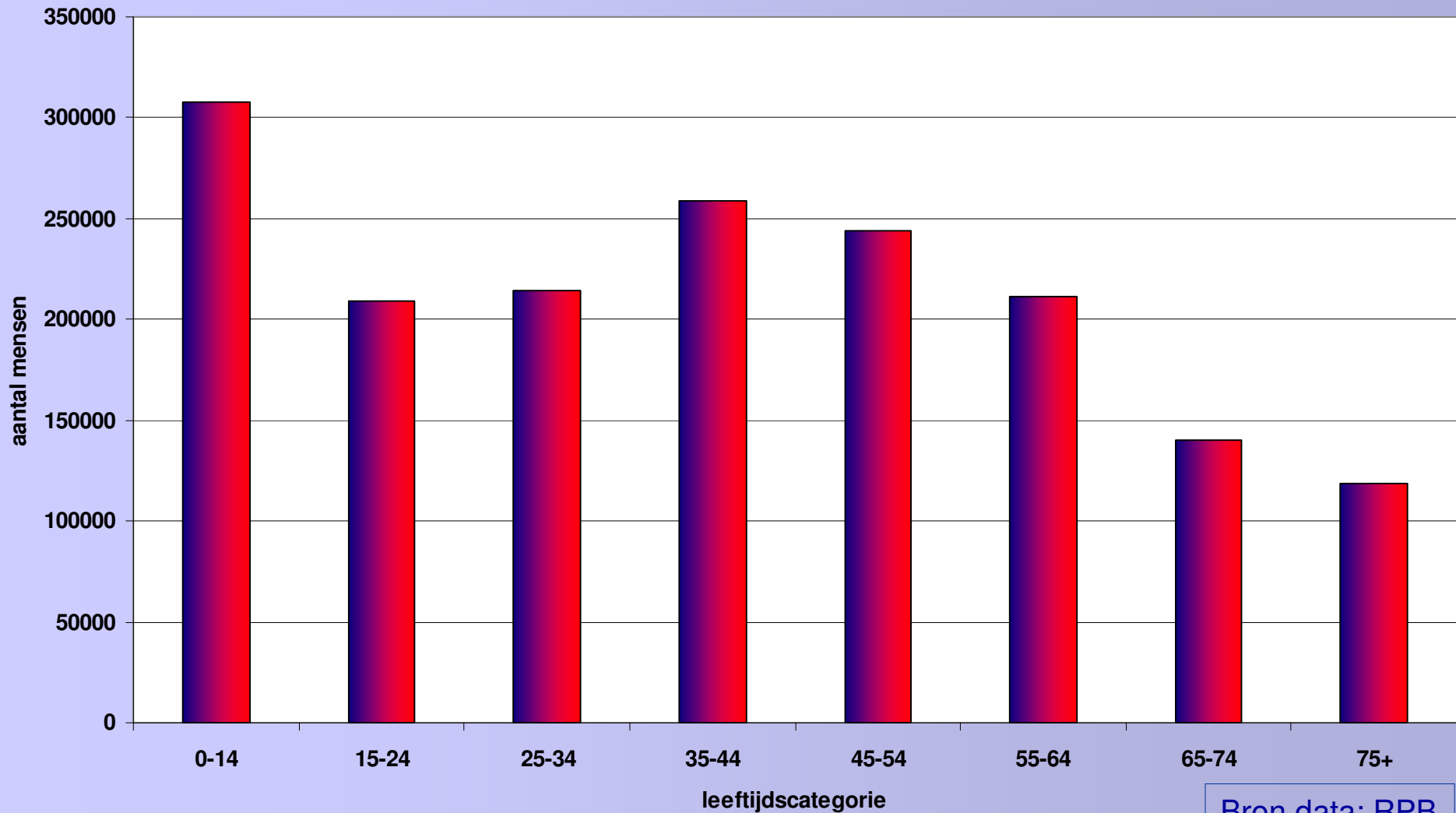
Bron data: CBS StatLine

Leeftijdsstructuur Noorden, 2000

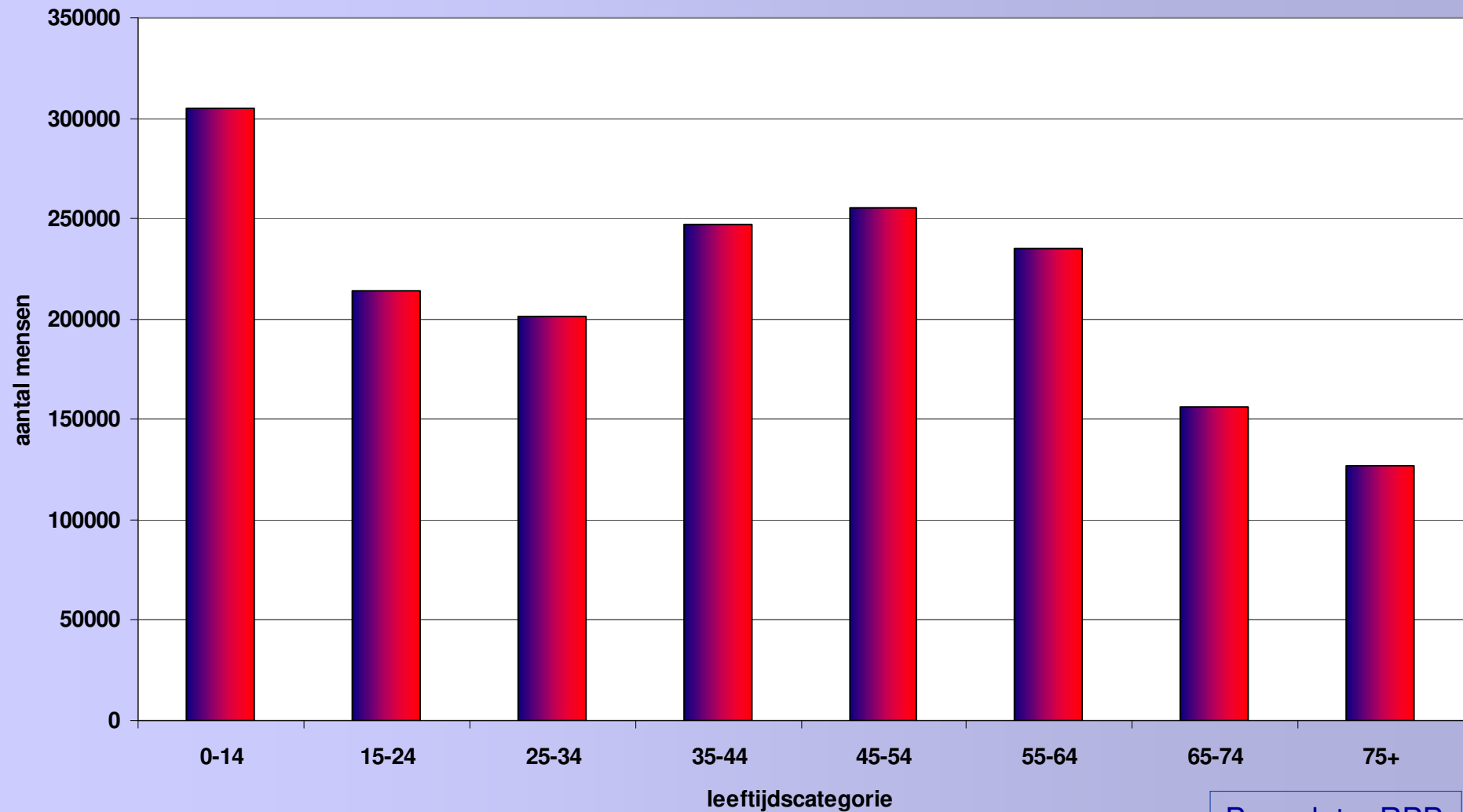
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Noorden, 2005

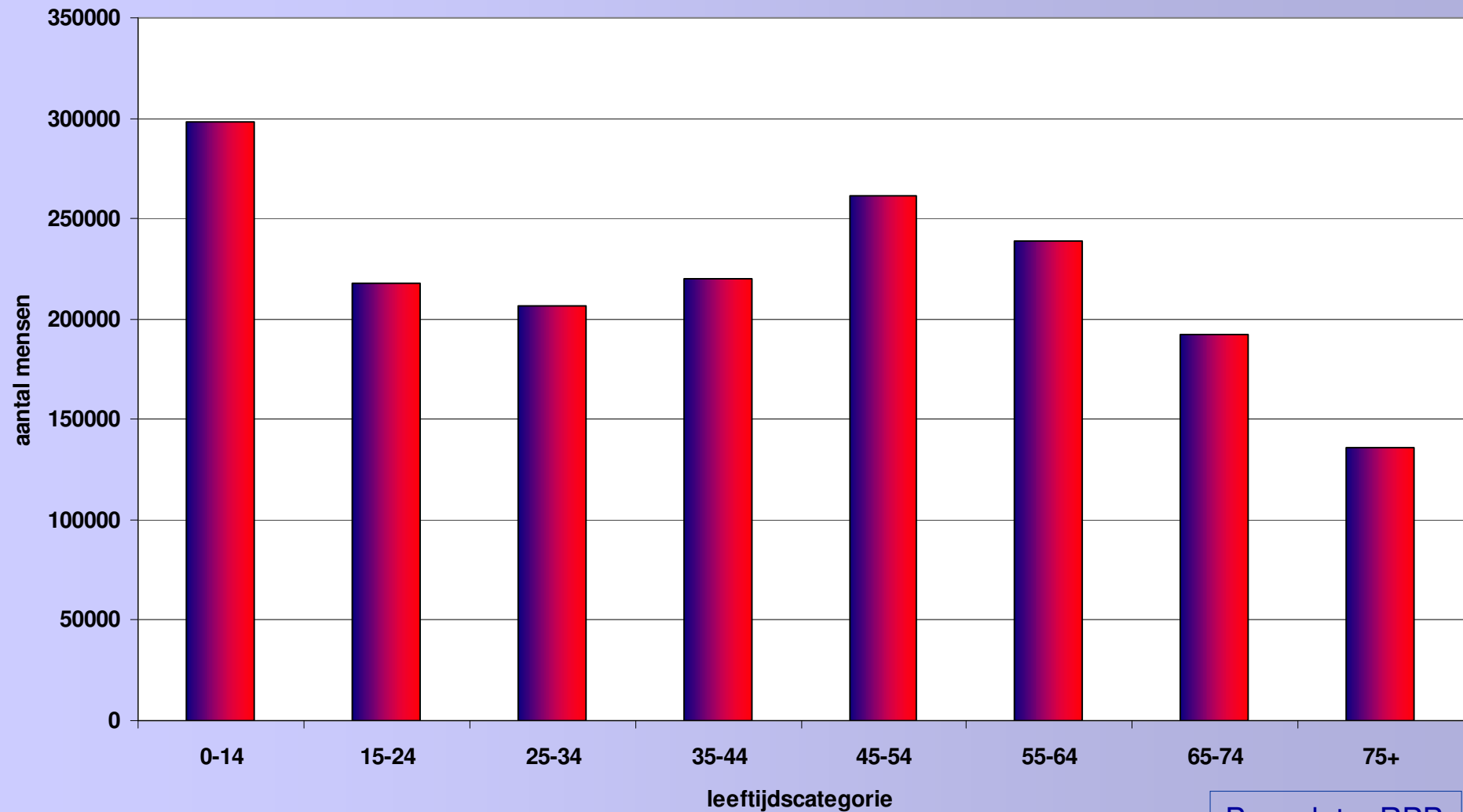
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Noorden, 2010

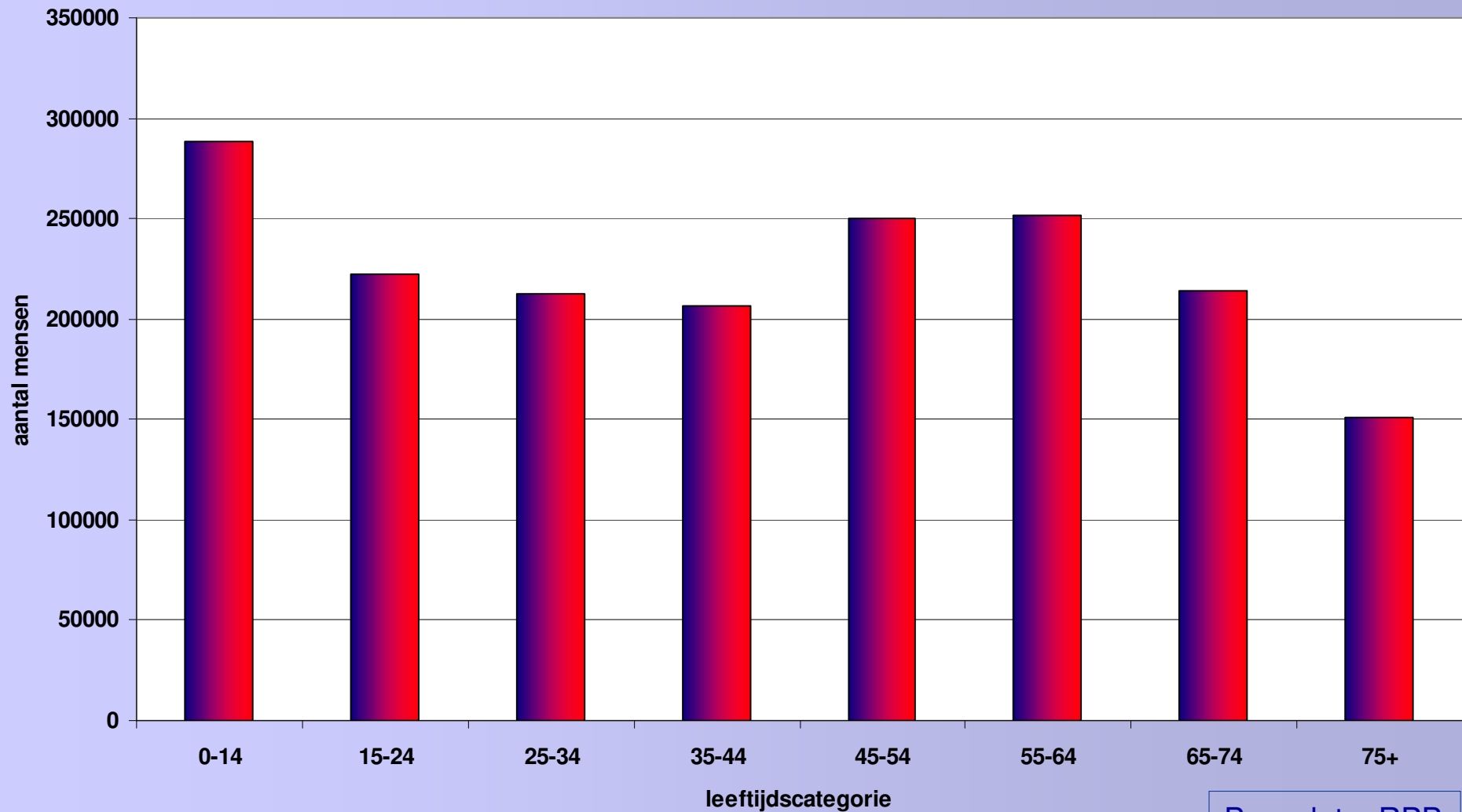
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Noorden, 2015

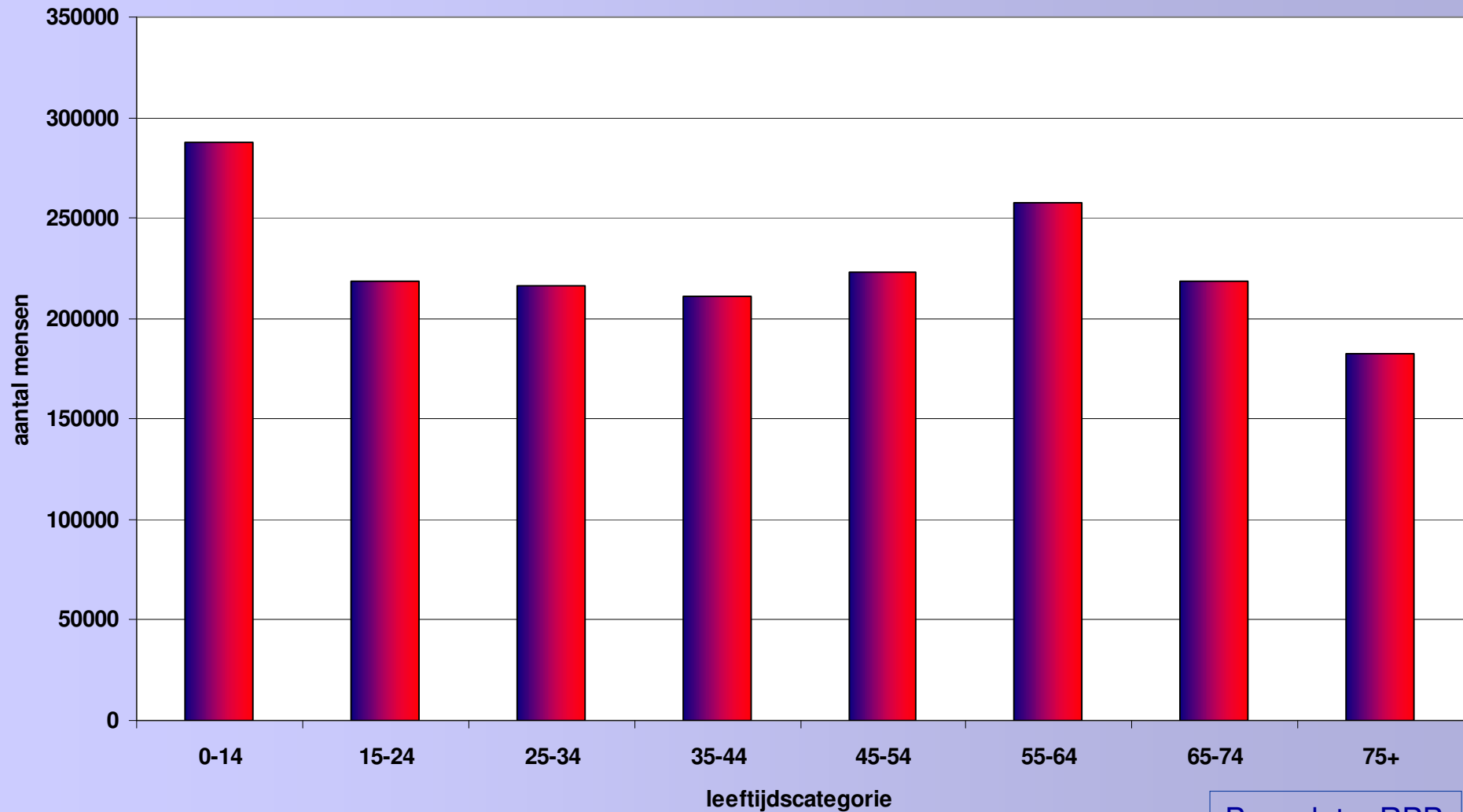
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Noorden, 2020

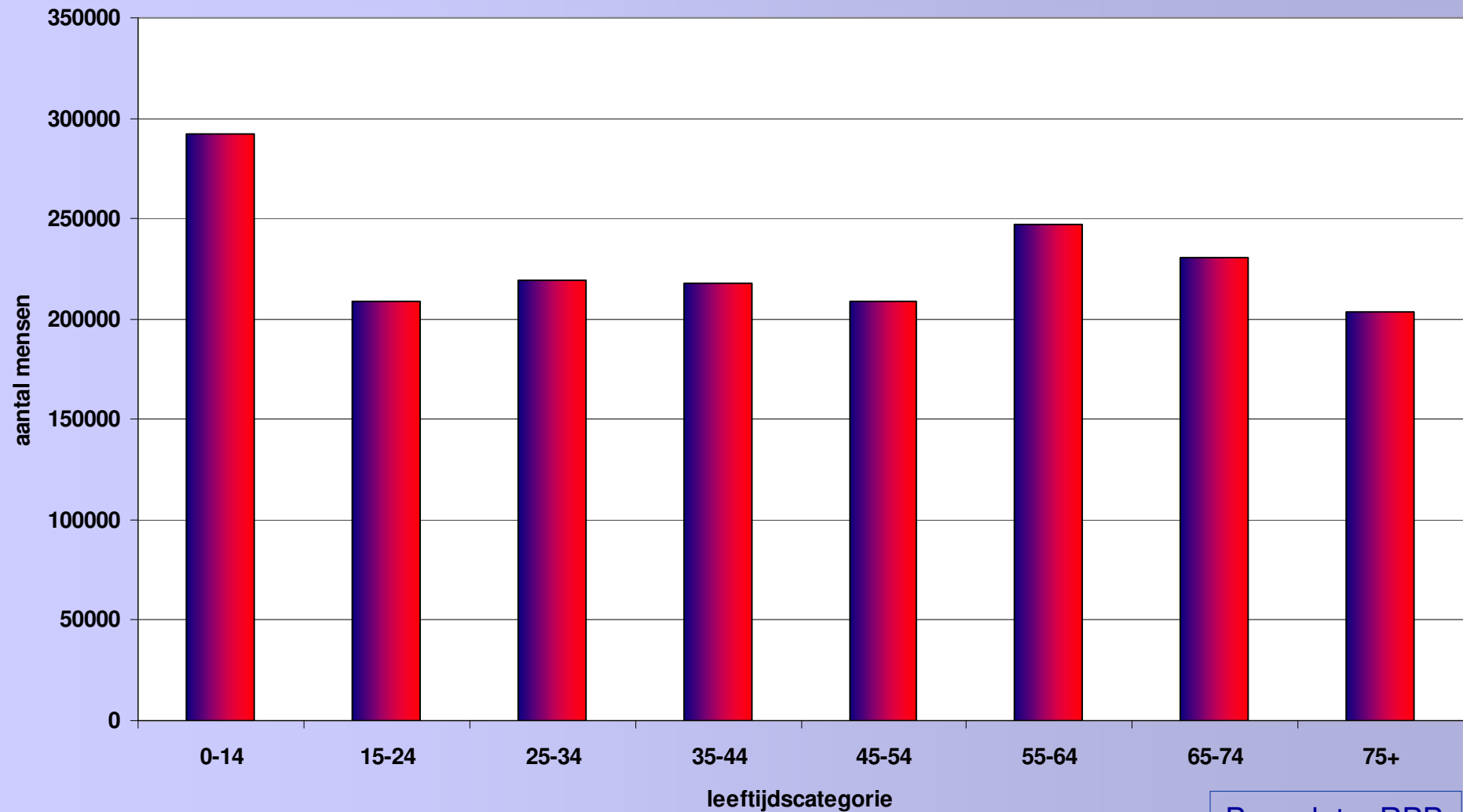
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Noorden, 2025

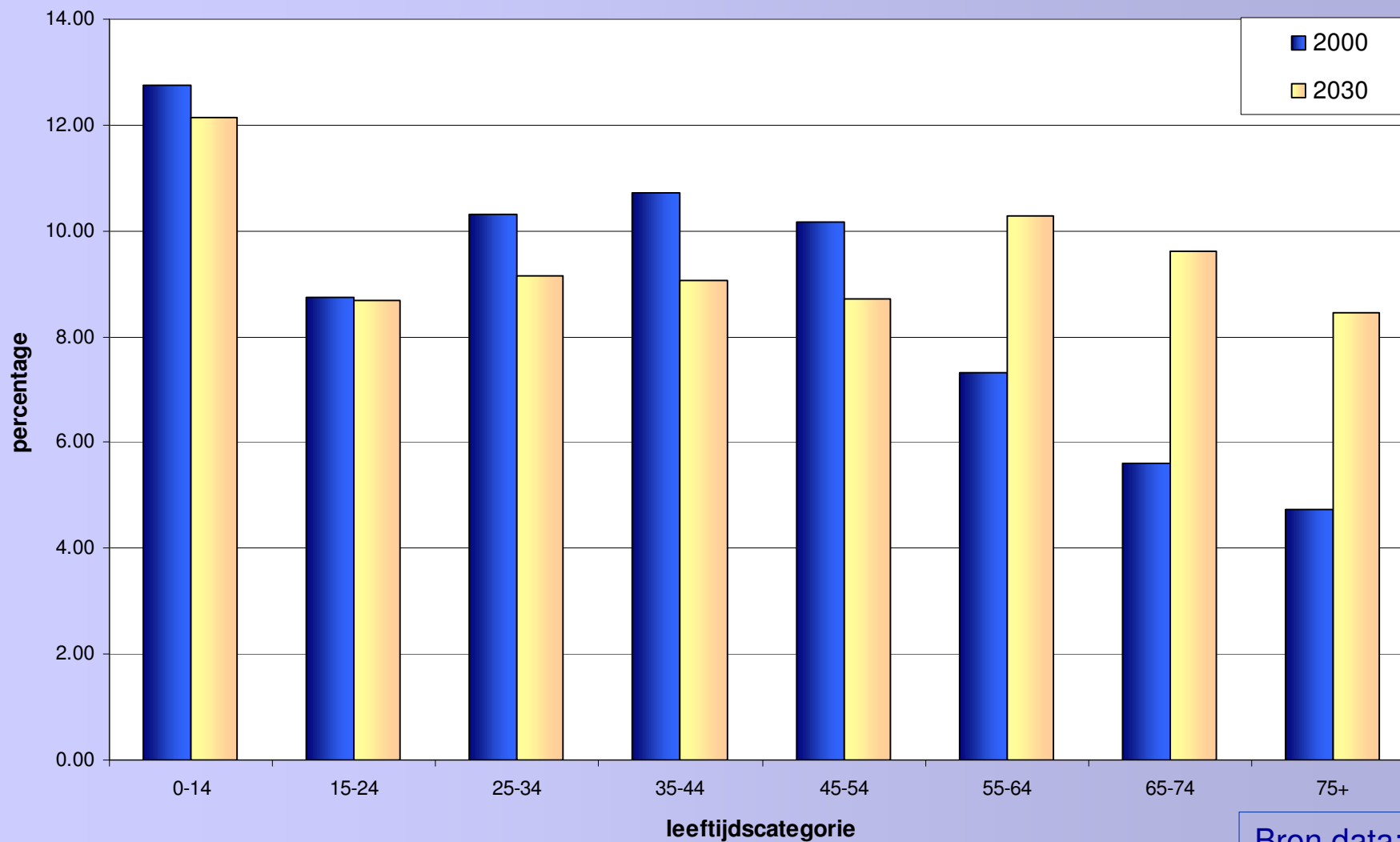
Bron data: RPB

Leeftijdsstructuur Noorden, 2030

Bron data: RPB

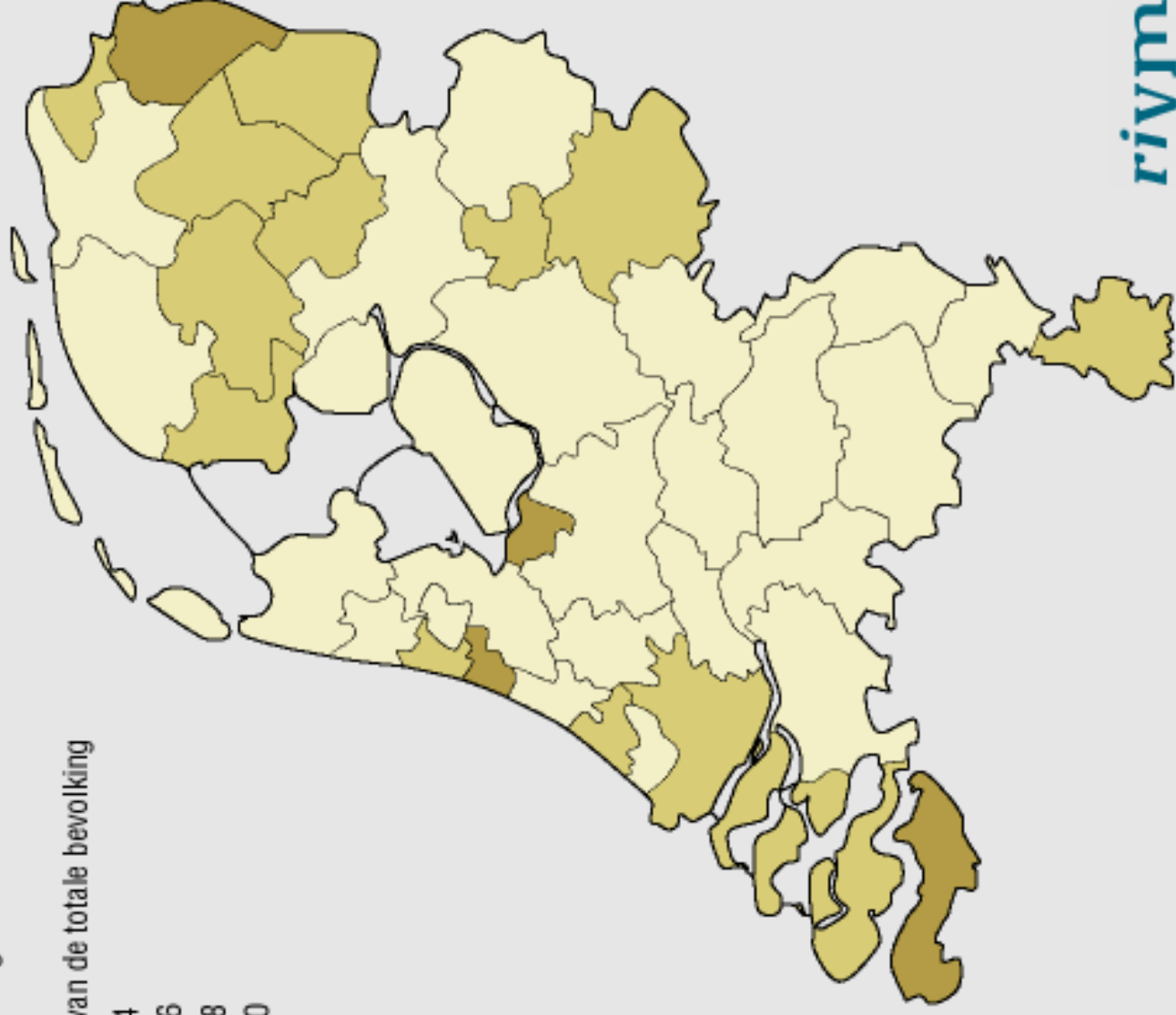
Leeftijdsstructuur Noorden, 2000 en 2030 (%)

Bron data: RPB

Percentage 65-plussers 1999 per COROP-regio

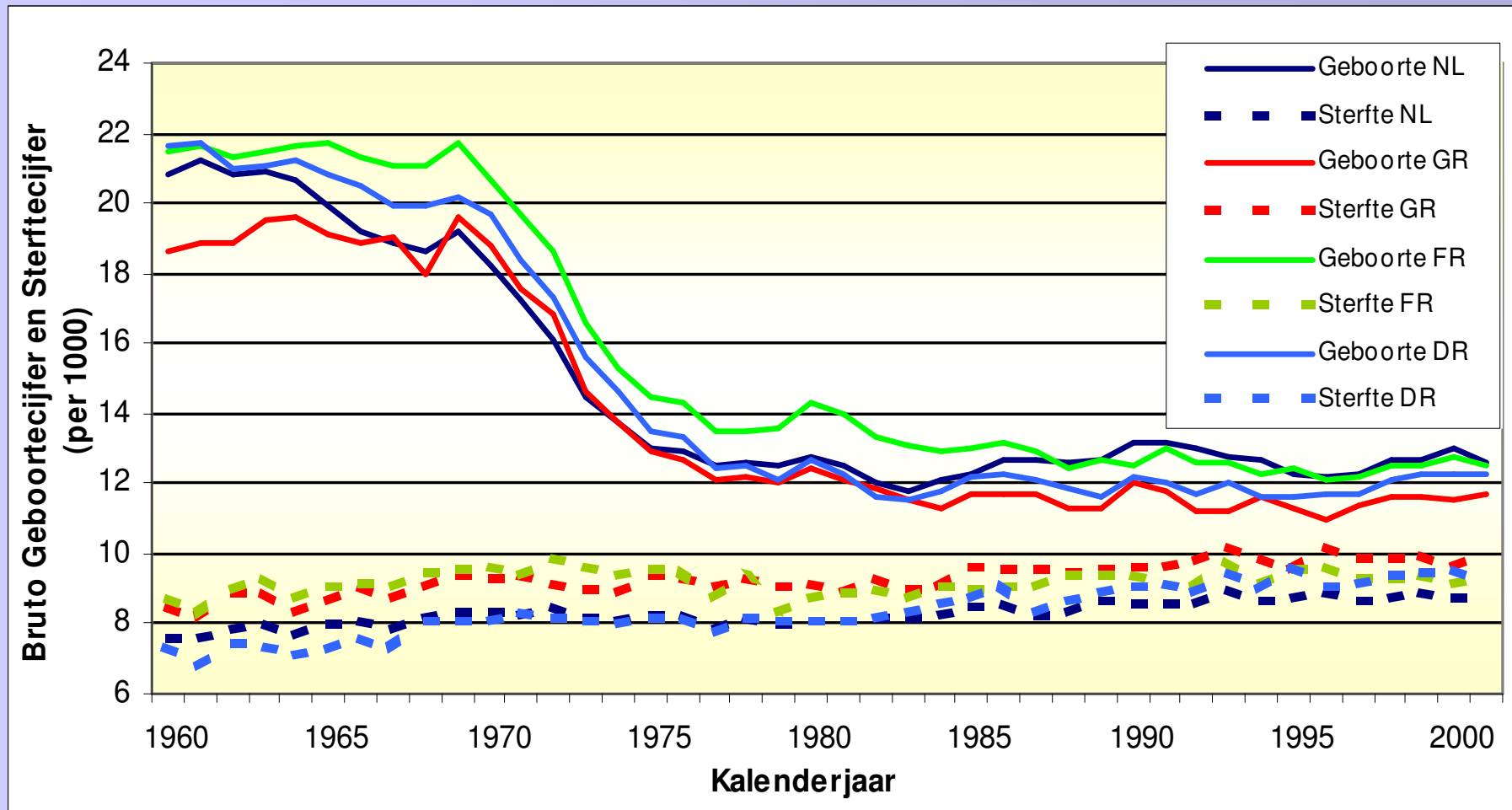
Percentage van de totale bevolking

Bron: ABF

rivm

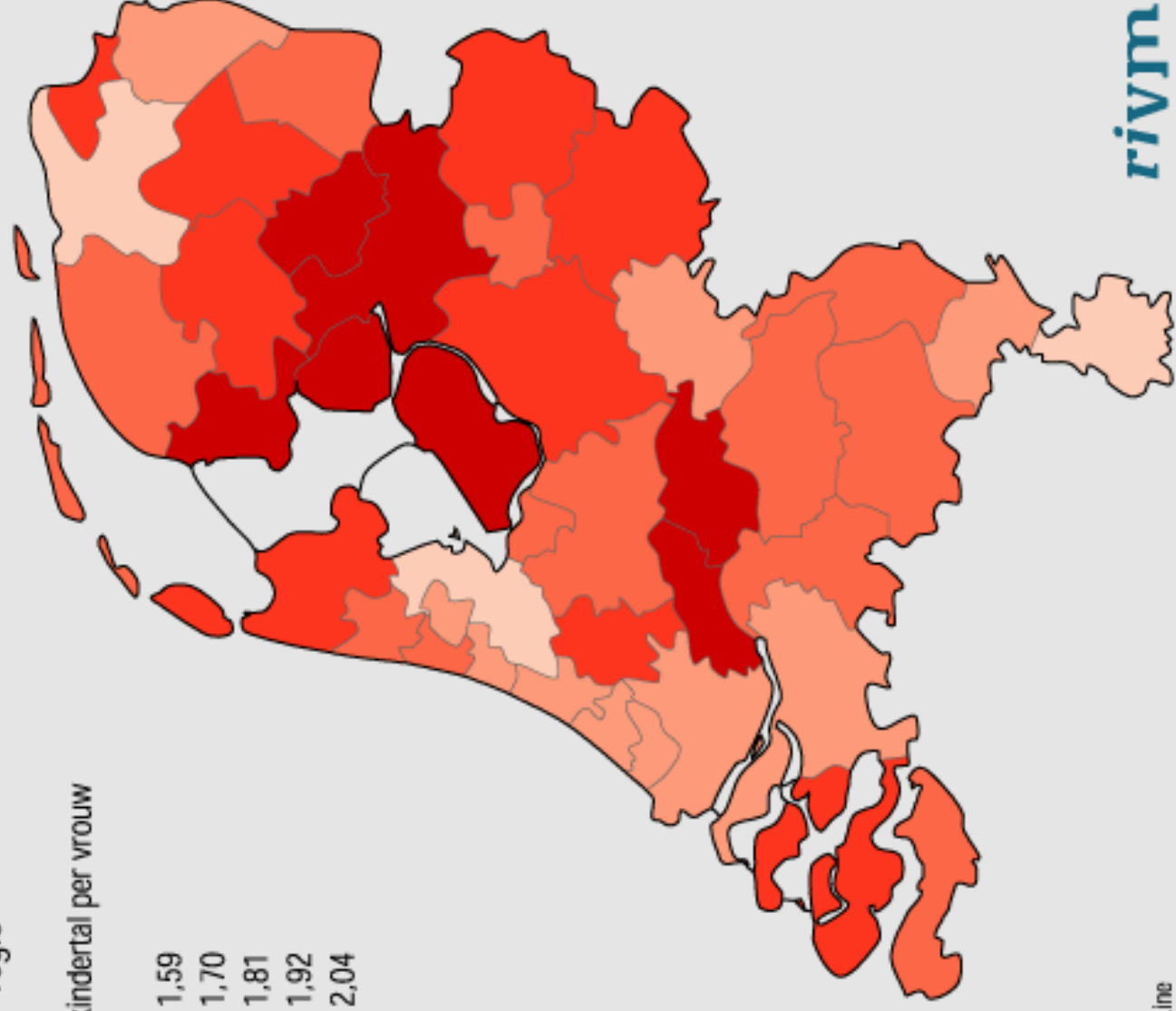
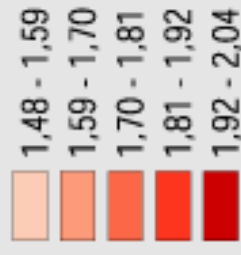
Verklaring 1: Vruchtbaarheidsdaling

Bron data: CBS StatLine

Vruchtbaarheid 2000 per COROP-regio

Gemiddeld kindertal per vrouw
(16-49 jaar)

rivm

Bron: CBS-StatLine

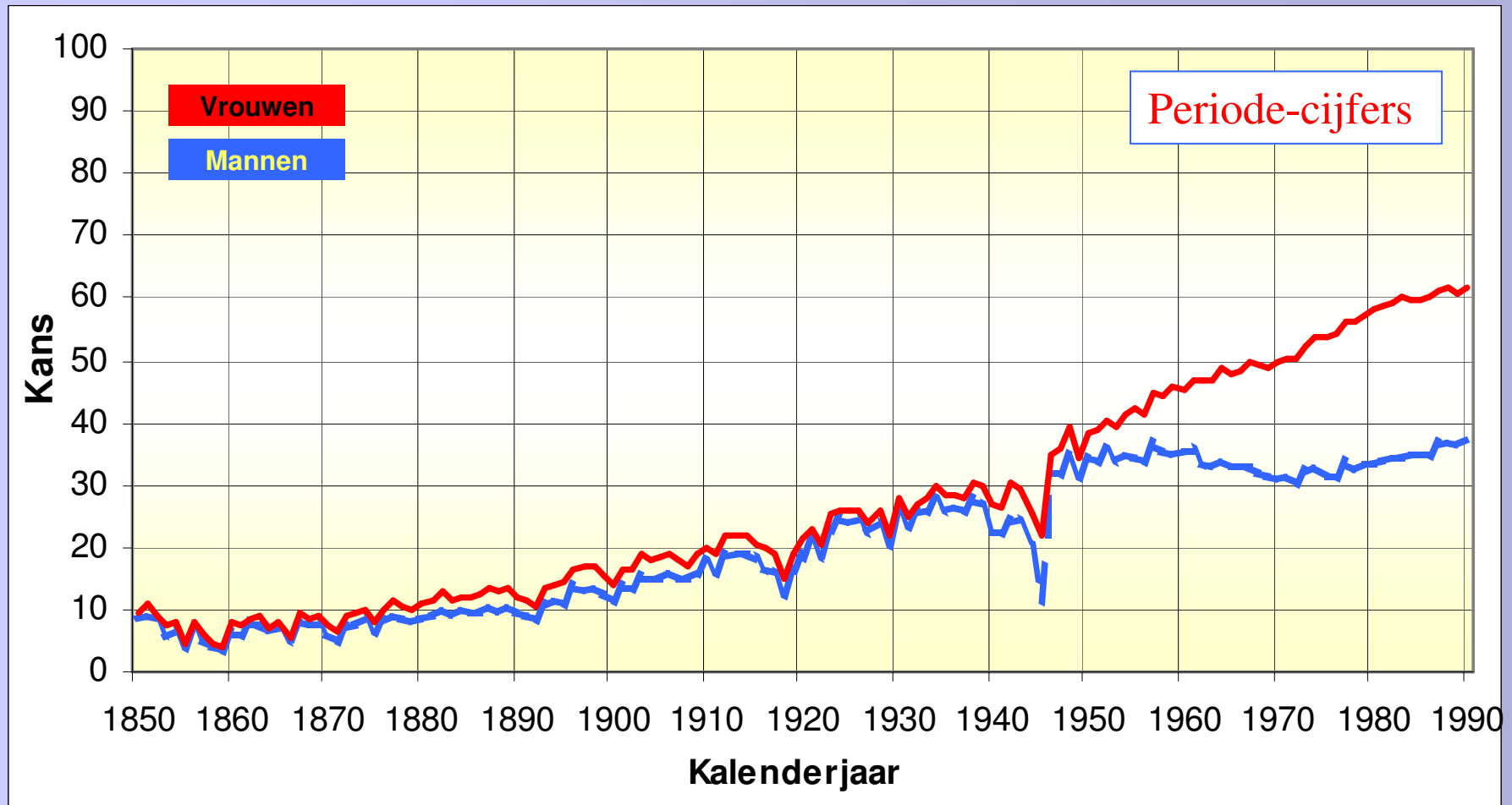
In 2001 werden in Nederland 201.000 kinderen geboren

- Meer eerste kinderen (46%). Eén op de drie is tweede kind (36%)
- Jonge moeders steeds ouder:
Leeftijd bij geboorte eerste kind is 29,1 jaar (in 1970: 24,0)
- Kinderloosheid (20% en stijgt)
- Aantal reageerbuisbabies **geschat** op 4000 (2%) (in VS jaarlijks 15.000)

Verklaring 2: Sterftedaling

Kans om 80 jaar te worden, Nederland

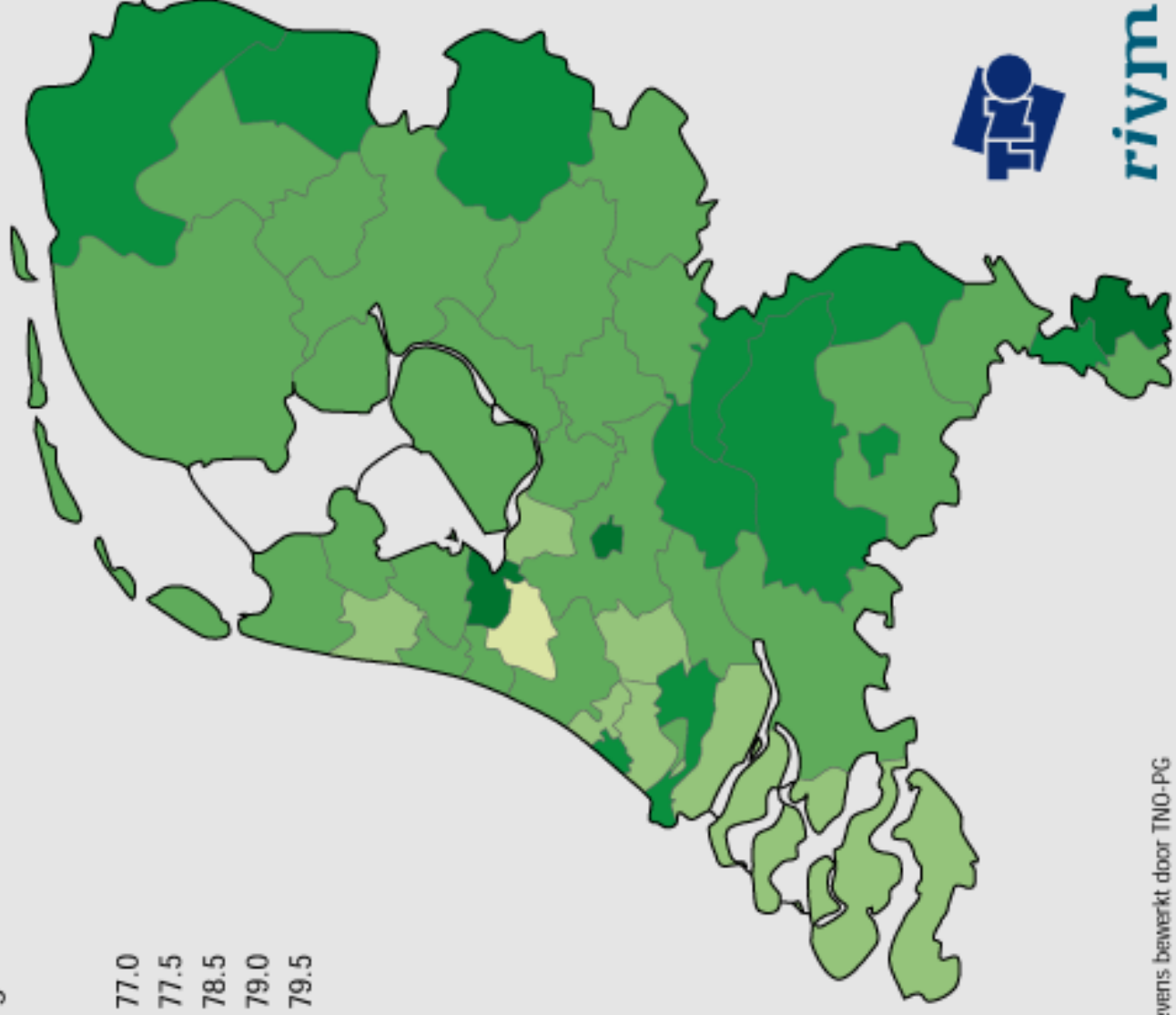
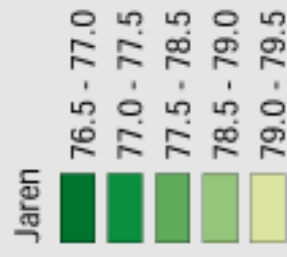
Bron data: CBS StatLine

In 2001 overleden in Nederland 141.000 personen

- Bijna de helft was ouder dan 80 jaar (47%)
- Levensverwachting 2000
  - 62% van de vrouwen wordt 80 jaar
  - 42% van de mannen wordt 80 jaar (60% wordt 75)

Levensverwachting 1995-1999 per GGD-regio

rivm

**16 miljoen inwoners in Nederland
1,7 miljoen in het Noorden (10,5%)**

**waarvan
één op de vier jonger is dan 20 jaar
en
14% 65 jaar of ouder is (NL)
[Noorden: 15%]**

***De dertigers (geboren in de jaren 60) zijn het
talrijkst: één op zes***

Huishoudens

- 6,8 miljoen huishoudens in Nederland
- waarvan 10,5 % in het Noorden (722.000)

waarvan

- 36% in Groningen (236.000)
- 37% in Friesland (265.000)
- 27% in Drenthe (194.000)

(1.1.2001)

Verscheidenheid aan leefvormen

Nederland:

- $\pm 1/3$ éénpersoonshuishoudens (2,2 miljoen)
  - $\pm 1/3$ samenwonende paren zonder kinderen (2,1 miljoen)
    - waarvan één op drie niet-gehuwd samenwonend (700.000)
  - $\pm 1/3$ samenwonende paren met kinderen (2,1 miljoen)
    - waarvan 6 % niet gehuwd
  - $\pm 1/17$ éénouderhuishoudens (400 duizend; 6%)
- => 2.4 miljoen huishoudens met kinderen

Verscheidenheid aan leefvormen, percentages

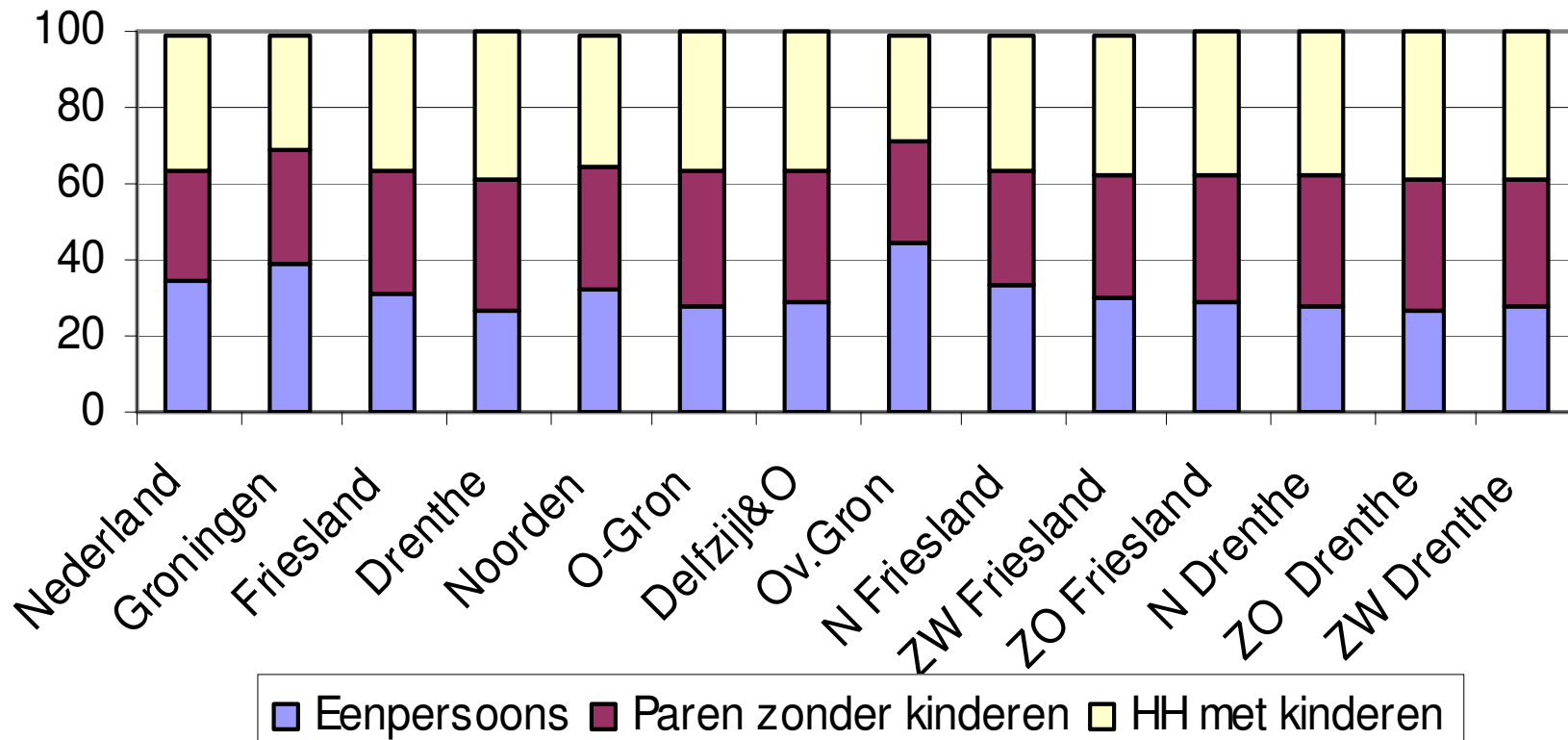
	Nederland	Noorden	Groningen	Friesland	Drenthe
Eenpersoonshuishoudens	34	33	39	32	27
Paren zonder kinderen	29	31	29	31	34
Paren met kinderen	36	35	31	37	38
Waarvan 1 kind (%)	31	31	32	29	31
Eenouderhuishoudens	6	5	5	5	5
Waarvan 1 kind (%)	60	60	61	59	60
Totaal	100	100	100	100	100

(1.1.2001)

Bron data: CBS StatLine

Verscheidenheid aan leefvormen

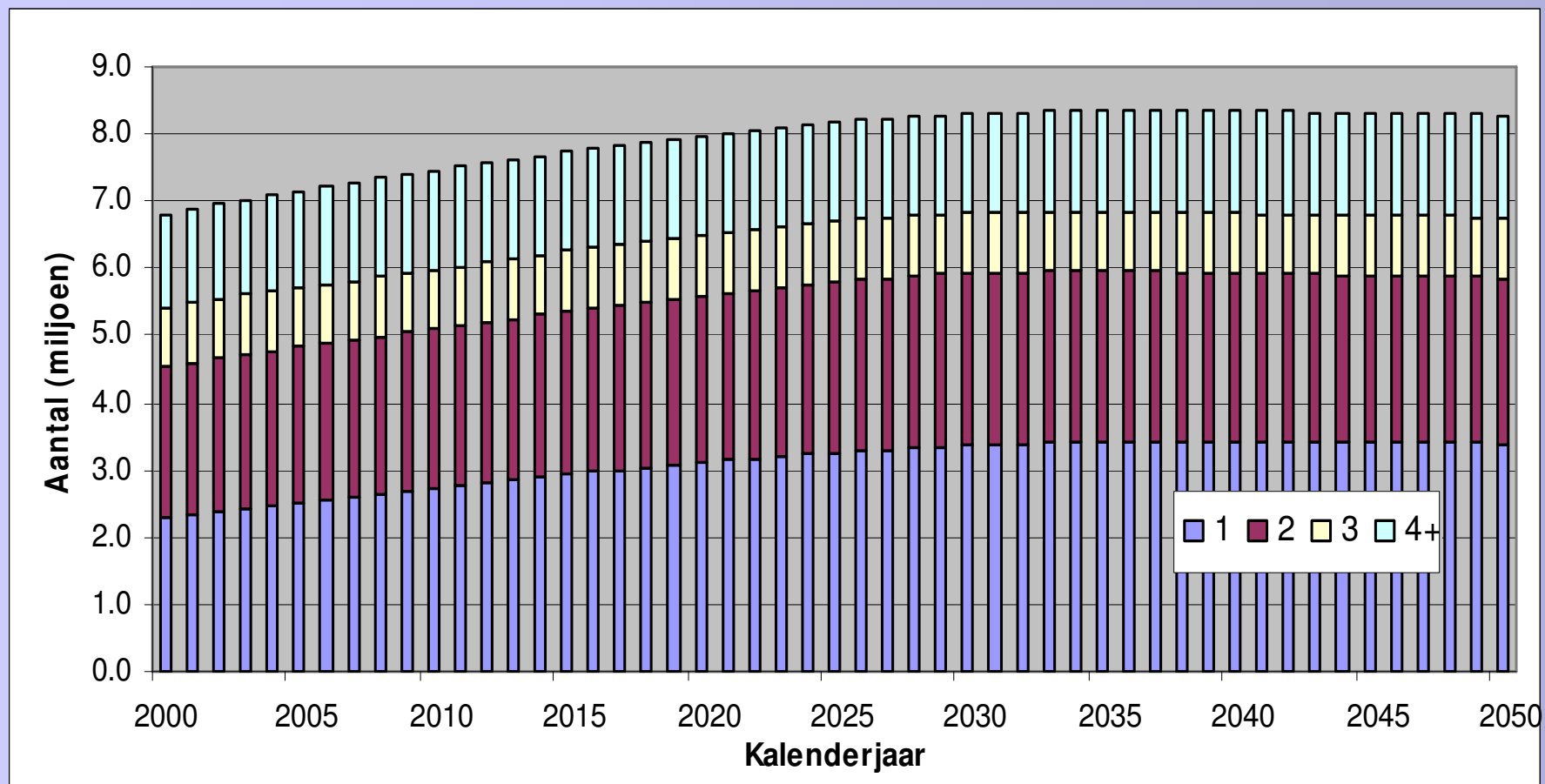
Typen huishoudens, 1.1.2001 (%)

Bron data: CBS StatLine

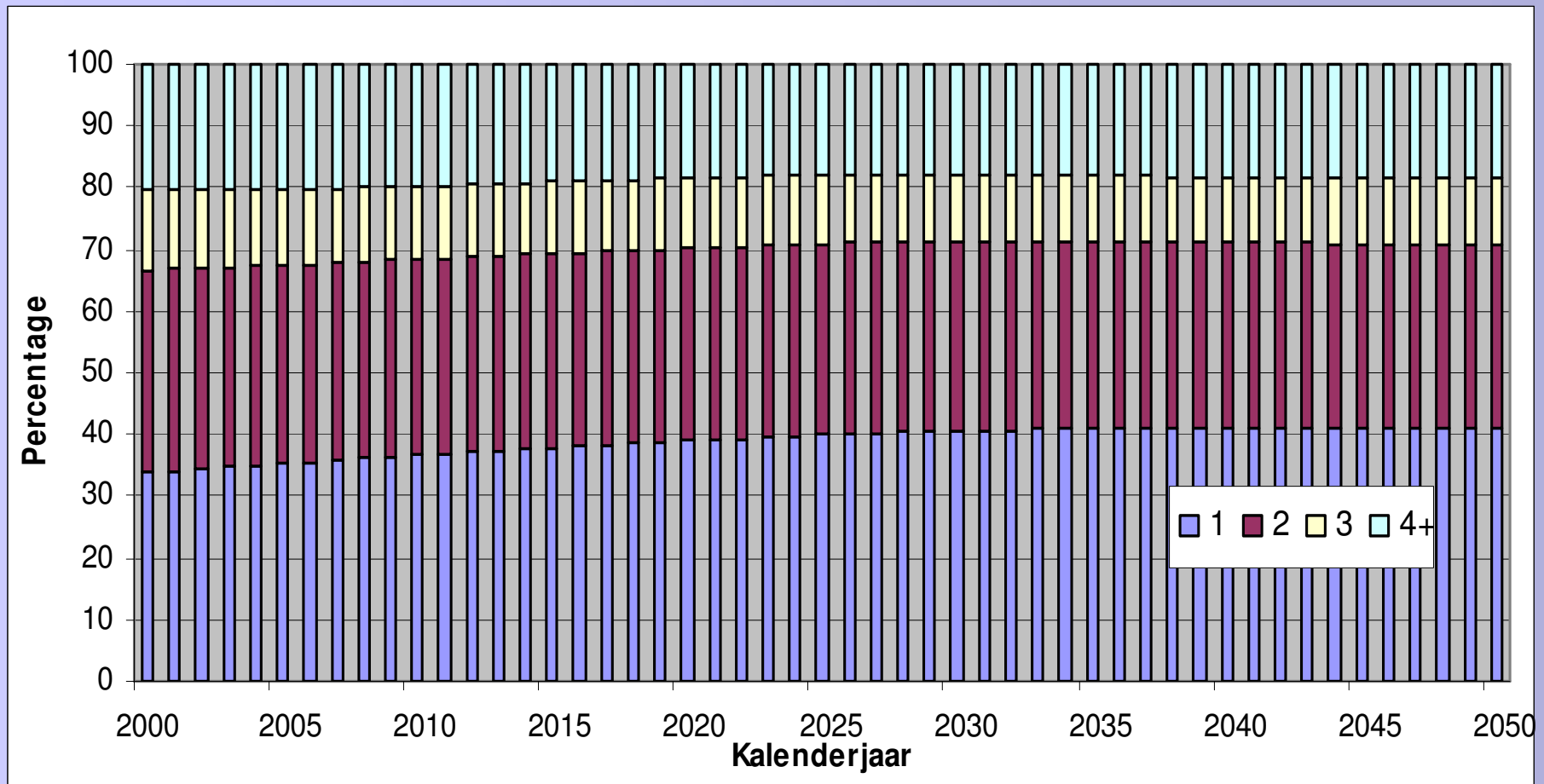
Prognose huishoudens naar grootte (NL)

Aantal (miljoen)

Bron data: CBS StatLine

Prognose huishoudens naar grootte (NL) Percentages

Bron data: CBS StatLine

Verklaring: Individualisering

- ⇒ Grotere autonomie van het individu
  - Meer individuele opties en autonomie (keuzevrijheid)
  - Grotere differentiatie van leefstijlen en leefvormen
  - Langdurige verbintenissen ('commitments'): later en minder (uitstel en afstel)
  - Traditioneel huwelijk minder centraal
  - Minder binding met familie, levensbeschouwelijke organisaties (secularisatie)
- ⇒ Normvervaging en minder duidelijke gedragscodes
  - Gedragsregels: permissiviteit

Verklaring: Individualisering

- “Vroegere automatismen hebben plaats gemaakt voor een **keten van afwegingen** waarvan de uitkomst geruime tijd onzeker is”
(Sociaal en Cultureel Rapport 1998, p. 4)

- “Marriage and procreation may come to be seen merely as experiences of an exploring, growing self and no longer as role and status positions“

Held, T. (1986). Institutionalization and deinstitutionalization of the life course. Human Development. Vol. 29, no 3, p. 162

Van standaardbiografie naar keuzebiografie

Van standaardbiografie naar keuzebiografie

- Individuele afweging (vs. maatschappelijke normen)
  - Afweging vereist predictie van gevolgen van gedrag => 'Risico-analyse' en 'Life planning'
- Differentiatie => grote verscheidenheid aan trajecten in de levensloop
- Micro-marketing (incl. 'social marketing' gericht op gedragsverandering)

Megatrend

Naar een biografische benadering van maatschappelijke verandering

- Periode van gezinsvorming wordt korter
- Periode waarin men betaalde arbeid verricht wordt korter
- Combineren van werk en zorg
(synchronisatie: combineren in de tijd; uitstel)
- Periode van chronische ziekte wordt korter
(compressie van morbiditeit)
  - Risicofactoren

Leefvorm vrouwen: een biografische benadering

Onderzoek Gezinsvorming 1998, Nederland

<i>Woont bij ouders</i>	440	8
<i>Woont alleen</i>	986	18
Alleen, na verlaten ouderlijk huis	464	47
Alleen, na eerste samenwonen	172	17
Alleen, na tweede + samenwonen	56	6
Alleen, na eerste huwelijk	257	26
Alleen, na tweede huwelijk	37	4
<i>Woont samen</i>	782	14
Eerste keer	609	78
Tweede keer	161	21
Derde keer of meer	12	2
<i>Gehuwd</i>	3242	60
Eerste huwelijk	3038	94
Tweede of derde huwelijk	204	6
Totaal	5450	100

Bron data: CBS, OG98

Individuele levensloop

ID : 438	Geboren juli 1967					
Aantal fasen :		8				
		Aanvang van nieuwe fase in leven				Duur
Fase	Toestand	Maand	Jaar	CMC	Leeftijd	Maanden
1	Woont bij ouders	juli	1967	811	0.0	190
2	Woont samen 1	mei	1983	1001	15.8	37
3	Woont samen 2	juni	1986	1038	18.9	17
4	Woont alleen 1	november	1987	1055	20.3	31
5	Gehuwd 1	juni	1990	1086	22.9	18
6	Woont alleen 2	december	1991	1104	24.4	7
7	Gehuwd 2	juli	1992	1111	25.0	29
8	Woont alleen 3	december	1994	1140	27.4	42
9	Interview	juni	1998	1182	30.9	

CBS strategisch project "Sociale Dynamiek"

Besluit

- Vergrijzing zet door
- Ontgroening stabiliseert
- Eenpersoonshuishoudens nemen verder toe
- Individualisering
  - ⇒ Van standaardbiografie naar keuzebiografie
  - ⇒ Biografische methode en longitudinale data: levensgeschiedenissen (loopbanen)